

Makale Türü: Araştırma Makalesi

ERGENLERDE BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE ERKEN DÖNEM UYUMSUZ ŞEMALAR

Halil EKŞİ¹, Baran TUNÇER², Erdem SEVİM³

Öz

Bu çalışma ergenlerde erken dönem uyumsuz şema alanları ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, kişilik özelliklerinin erken dönem uyumsuz şema alanlarını yordayıp yordamadığının incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 273'ü (%63,6) kız, 156'sı erkek (%36,4) olmak üzere toplam 429 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Yordayıcı korelasyonel modelin kullanıldığı bu çalışmada veri toplama aracı olarak 10-16 Yaş Çocuk ve Ergenler İçin Erken Dönem Uyumsuz Şema Ölçekler Takımı ve On-Maddeli Kişilik Ölçeği kullanılmıştır. Çalışma grubundan toplanan veriler SPSS 21 programı ile analiz edilmiştir. Araştırmada çoklu doğrusal regresyon ve pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Yapılan pearson korelasyon analizi sonucuna göre kopukluk ve reddedilmişlik şema alanı ile nevroitiklik ve sorumluluk alt boyutları arasında, zedelenmiş özerklik ve performans şema alanı ile nevroitiklik ve sorumluluk alt boyutu arasında, zedelenmiş sınırlar şema alanı ile uyumluluk ve nevroitiklik alt boyutu arasında, aşırı tetikte olma ve baskılama şema alanı ile nevroitiklik ve sorumluluk alt boyutu arasında, başkalarına yönelimlilik şema alanı ile nevroitiklik ve sorumluluk alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yapılan çoklu regresyon analizi sonucuna göre kişilik ölçeği alt boyutlarından nevroitiklik, sorumluluk ve uyumluluğun erken dönem uyumsuz şema alanlarının yordayıcısı olduğu bulunmuştur

Anahtar Kelimeler: erken dönem uyumsuz şemalar, beş faktör kişilik, kişilik özellikleri

EARLY MALADAPTIVE SCHEMAS AND BIG FIVE PERSONALITY TRAITS IN ADOLESCENTS

Abstract

This study was conducted to investigate the relationship between early maladaptive schema and personality traits in adolescents and to determine whether personality traits predict early maladaptive schema domains. The study group consisted of 429 high school students, 273 (63.6%) female and 156 male (36.4%). In this study, which used a predictive correlational model, Early Maladaptive Schema Questionnaires Set for Children and Adolescents between the ages of 10-16 and Ten-Item Personality for data collection. The data collected from the study group were analyzed with SPSS 21 program. Multiple linear regression and pearson correlation analysis were used in the study. According to the results of pearson correlation analysis a significant positive correlation was determined between neuroticism, conscientiousness and disconnection and rejection; a positive correlation was determined between neuroticism, conscientiousness and autonomy and performance; a positive correlation was determined between neuroticism, agreeableness and impaired limits; a positive correlation was determined between neuroticism, conscientiousness and overvigilance and inhibition; a positive correlation was determined between neuroticism, conscientiousness and other-directedness. According to the results of multiple regression analysis, neuroticism, conscientiousness and agreeableness in the subscales of personality scale were found to be predictors of early maladaptive schemas.

Key Words: maladaptive schemas, five factor personality, personality traits

¹ Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, halileksi@marmara.edu.tr, orcid: 0000-0001-7520-4559.

²Yüksek Lisans Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, barantuncer13@gmail.com, orcid: 0000-0002-8759-4002.

³Araştırma Görevlisi, Marmara Üniversitesi, erdemsvm@hotmail.com, orcid: 0000-0002-8887-6060.

Bu Yavına Atıfta Bulunmak İçin: Ekşi, H., Tunçer, B. ve Sevim, E (2020), Ergenlerde Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 318-328.

1. Giriş

Şema kavramı, psikoloji alanında sıklıkla kullanılan bir kavramdır. Özellikle bilişsel psikoloji alanı için önemli bir yere sahip olan şema kavramını psikoterapide ilk kez kullanan bilim insanı Aeron Beck olmuştur. Bilişsel Terapi yaklaşımını geliştiren Beck'e göre şemalar kişinin yaşantılarına anlam katan düzenleyici ilkelerdir ve olayların değerlendirilmesinde önyargı oluşmasına sebep olurlar. Kişiler bu önyargıları davranış, tutum ve beklenti olarak yansıtır. (Beck, 1967). Şema Terapi yaklaşımını geliştirerek psikoterapide şema kavramını kullanan diğer bir bilim insanı ise Jeffrey E. Young olmuştur (Young, 1990). Young'ın kuramında şema kavramı ile 'erken dönem uyumsuz şemalar' aynı anlamda kullanılmaktadır. En kapsayıcı tanımı ile erken dönem uyumsuz şemalar, çocukluk ya da ergenlik döneminde hatıralar, bedensel duyular, duygular ve bilişlerden oluşan, yaşam boyu gelişmeye devam eden, bireyin kendi ve başkaları ile olan ilişkisini nasıl organize ettiği ile ilgili olan, büyük ölçüde işlevsiz ve kalıcı zihinsel temalardır. Şema Terapi yaklaşımına göre 18 erken dönem uyumsuz şema ve bu şemaların gruplandığı, karşılanmamış duygusal ihtiyaçları kapsayan 5 şema alanı vardır. Kopukluk ve Reddedilmişlik Şema Alanı: Kişinin güvenli bağlanma ihtiyacı karşılanmadığında oluşan şemaların toplandığı alandır. Toplam 5 uyumsuz şema Kopukluk ve Reddedilmişlik Şema Alanı altında açıklanmaktadır. Terk Edilme ve Tutarsızlık Şeması, kişinin ilişkide bulunduğu kişiler tarafından terk edileceği ihtimalini içermektedir. Kuşkuculuk ve Kötüye Kullanılma Şemasında temel inanç bireyin sürekli olarak başkalarından zarar göreceğini düşünme yönündedir. Duygusal Yoksunluk Şeması kişinin duygusal ihtiyaçlarının yeterince karşılanmayacağına inanması ile ilgilidir. Kusurluluk/Utanma Şemasındaki insanlar ise kendilerini daimi bir biçimde kusurlu hissederler. Sosyal İzolasyon Şeması kişinin aidiyet duygusunun olmaması, kendini toplumun bir parçası hissetmemesi ile ilgilidir. Zedelenmiş Özerklik ve Performans Şema Alanı: Kişinin özerklik ihtiyacı karşılanmadığında oluşan şemaların toplandığı alandır. Toplamda 4 uyumsuz şema Zedelenmiş Özerklik ve Performans Şema alanı altında açıklanmaktadır. Bağımlılık/Yetersizlik Şemasındaki bireyler bir işi kendi başlarına yapmakta zorlanırlar. Başkalarının yardımı olmadan sorumluluklarını yerine getiremezler. Hastalık ve Tehditlere Karşı Dayanıksızlık Şeması kişinin kendini güvende hissedememesi, her an bir tehlike durumu ile karşılaşabileceğini düşünmesi ile ilgilidir. Yapışıklık/Gelişmemiş Benlik Şemasında birey etrafındaki bir veya birden fazla kişiye aşırı duygusal bağlılık hisseder. Başarısızlık şemasında ise temel inanç kişinin okul veya iş gibi alanlarda başarısız olacağı yönündedir. Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı: Kişinin öz denetim ve gerçekçi sınırlar ihtiyacı karşılanmadığında oluşan şemaların toplandığı alandır. Toplamda 2 uyumsuz şema Zedelenmiş Sınırlar ve Şema Alanı altında açıklanmaktadır. Haklılık/Büyüklenmecilik Şemasında kişi kendini her zaman için haklı görür. Güç kazanmaya odaklanır. Yetersiz Özdenetim Şeması ise kişinin kendi için amaçlar belirlemekten kaçınması ile ilgilidir. Başkalarına Yönelimlilik Şema Alanı: Kişinin kendi duygularını ve ihtiyaçlarını ifade etme ihtiyacı karşılanmadığında oluşan şemaların toplandığı alandır. Toplamda 3 uyumsuz şema Başkalarına Yönelimlilik Şema Alanı altında açıklanmaktadır. Boyun Eğicilik Şeması kişinin kendi istek ve ihtiyaçlarından vazgeçerek karşı tarafın ihtiyaçlarını karşılaması ile ilgilidir. Kendini Feda Etme Şemasında kişi başkalarının ihtiyaçlarına aşırı duyarlıdır. Karşı tarafın ihtiyaçlarını karşılamak için aşırı çaba harcar. Onay Arayıcılık Şemasındaki kişiler için ise karşı tarafın onayını alma ve ilişkide bulunulan kişilerden kabul görme çok önemlidir. Aşırı Tetikte Olma ve Baskılama Şema Alanı: Kişinin oyun ve eğlence ihtiyaçları karşılanmadığında oluşan şemaların toplandığı alandır. Toplamda 4 uyumsuz şema Aşırı Tetikte Olma ve Baskılama Şema Alanı altında açıklanmaktadır. Karamsarlık Şemasında temel inanç her şeyin kötüye gideceği yönündedir. Duyguları Bastırma Şemasındaki kişiler yanlış yapmaktan, dürtülerini kontrol edememekten korkarlar. Kurallara bağlı, aşırı düzenli ve oyun-eğlence isteklerini bastıran kişilerdir. Yüksek Standartlar Şeması hayatın her alanında mükemmel olmayı istemeyi içerir. Cezalandırıcılık Şeması ise bütün hataların mutlaka cezalandırılması gerektiği inancını içerir. Bu kişilerde acımasızlık ve öfke duyguları belirgindir (Young ve diğ., 2009).

Erken dönem uyumsuz şemaların oluşum sürecinde etkili olan faktörleri ortaya çıkarmak, onların neden olduğu problemlerin çözümü için bir yol haritası çıkarılmasında faydalı olabilir. Bireylerin çocukluk çağı ihmal ve istismar yaşantıları (Hart ve Waller, 2002; Cecero ve diğ., 2004), gelişim süreci içerisindeki arkadaş çevresi ve kültür (Dobson, 2010), algılanan ebeveynlik (Fischer ve diğ., 2016) ve travmatik yaşantılar (Young ve diğ., 2009) erken dönem uyumsuz şemaların oluşmasında önemli faktörlerdir. Bunlara ek olarak yapılan pek çok çalışma erken dönem uyumsuz şemalar ile kişilik bozuklukları arasında anlamlı ilişki olduğunu bulgulamıştır (Jovev ve Jackson, 2004; Reeves ve Taylor, 2007). Erken dönem uyumsuz şemalar ile sınırda kişilik bozukluğu ve kronik depresyon (Flink ve diğ., 2018), bipolar bozukluk (Nilsson ve diğ., 2015), somatizasyon bozukluk (Davoodi ve diğ., 2018) arasında anlamlı ilişkinin bulunduğu araştırmalar mevcuttur. Kişilik bozuklukları dışında literatürde erken dönem uyumsuz şemaların çeşitli değişkenlerle incelendiği araştırmalar bulunmaktadır. Erken dönem uyumsuz şemalar ile yeme bozukluğu belirtileri ve depresyon (van Vlierberghe ve Braet, 2007; Haris ve Curtin, 2002), kişiler arası bağımlılık eğilimi (Arslan, 2017), aile işlevi ve psikolojik belirtiler (Kapçı ve Hamamcı, 2010), sosyal fobi (Pinto-Gouveia ve diğ., 2006), psikolojik esneklik (Fischer ve diğ., 2016), aleksitimi (Saariah ve diğ., 2015), madde bağımlılığı (Brotchi ve diğ., 2004) gibi değişkenler arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Young ve arkadaşları, bahsi geçen değişkenlerin yanı sıra şemaların ortaya çıkmasında duygusal mizacın da temel etkenlerden biri olduğunu söyler (Young, Klosko ve Weishaar, 2009). Araştırmacılar Young'ı destekler nitelikte, mizaç özelliklerinin ve kişiliğin, şemaların oluşmasında önemli yeri olduğunu belirtir (Kagan ve diğ., 1988).

En genel tanımıyla kişilik, bireyi diğerlerinden ayıran tutarlı davranış kalıpları ve bireye özgü duygusal, güdüsel bilişsel süreçler olarak tanımlanmaktadır. Literatürde kişiliği açıklamaya çalışan pek çok kuram bulunmaktadır (Burger, 2006). Bu kuramlar içinde yer alan beş faktör yaklaşımı kişiliğin temel boyutlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen ayırıcı özellik çalışmaları içerisinde yer almaktadır (İnanç ve Yerlikaya, 2015). Kişilik araştırmacıları yaptıkları çalışmalar sonucunda kişiliği açıklayan beş boyutlu bir yapı keşfetmişlerdir. Bu kişilik yapısı dışadönüklük, nevrotizm, deneyime açıklık, uyumluluk ve sorumluluk alt boyutlarından oluşmaktadır (McCrae ve Costa, 1987). Dışadönüklük boyutu insanları dışadönüklük ve içedönüklük uçları arasında bir noktaya yerleştirir. Dışadönük bireyler girişken, sosyal ilişkileri kuvvetli, konuşkan, şakacı, hayat dolu kişilerdir. İçedönükler ise çekingen, mesafeli, yalnızlığı tercih eden bireylerdir (McCrae ve Costa, 2006). Dışadönük bireylerin bir diğer özelliği ise ödüle karşı duyarlı olmalarıdır (Lucas ve diğ., 1998). Nevrotizm, duygusal kararlılık ve kişisel uyum sürekliliği açısından bilgi sunar. Bu boyutta yüksek puan alan bireyler günlük olaylar karşısında daha sık stres yaşayan, kaygılı, sinirli ve güvensiz bireylerdir (McCrae ve Costa, 2006). Deneyime açıklık boyutu yeni deneyimlere açık olma ile ilgilidir. Yaratıcı olma, değişikliği sevmeye, meraklı olma, gelenek dışı ve bağımsız düşüncelere sahip olma gibi özellikler içerir. Bu boyuttan düşük puan alan bireyler alışkanlıklarına bağlı, geleneksel değerleri koruma çabasında olan bireylerdir (McCrae ve Costa, 2006). Deneyime açık bireylerin diğer bir özelliği iç duyarlılıklarının yüksek olmasıdır (Thoms, 1996). Uyumluluk boyutu merhametli, uysal, cömert, yardımsever olma ile ilişkilidir. Bu boyutun diğer ucunda ise şüpheli ve çabuk kızan insanlar vardır. (McCrae ve Costa, 2006). Uyumlu bireyler ılımlı ve sakin davranışlar gösteren (Merdan, 2013), çatışmadan çok uzlaşmaya önem veren bireylerdir (Barrick ve diğ., 2002). Sorumluluk ise disiplin ve kontrol sahibi olma özelliklerini içerir. Bu boyuttan yüksek puan alan bireyler hırslı, azimli, başarı yönelimli ve kararlı kişilerdir. Düşük puan alanlar ise ihmalkar, dikkatsiz ve dağınık bireylerdir (McCrae ve Costa, 2006).

Erken dönem uyumsuz şemalar ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen az sayıda araştırma mevcuttur. Bir çalışmada Nevrotizm, Kusurluluk/ Utanma, Başarısızlık, Bağımlılık/ Yetersizlik, Hastalık ve Tehditlere Karşı Dayanıksızlık, Yapışıklık ve Gelişmemiş Benlik, Boyun Eğicilik, Kendini Feda Etme ve Yüksek Standartlar şemalarının yordayıcısı olduğu bulunmuştur (Muris, 2006). Thimm'in (2010) da yaptığı çalışmada kendini feda etme ve

haklılık/büyüklenmecilik şemaları dışında kalan şemalar ile nevrozizm arasında pozitif ilişki olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada dışadönüklük ile duygusal yoksunluk, kuşkuculuk ve kötüye kullanılma, sosyal izolasyon, başarısızlık, kusurluluk/utanma, boyun eğicilik ve duyguları bastırma şemaları arasında negatif ilişki; deneyime açıklık ile başarısızlık ve duyguları bastırma şemaları arasında negatif ilişki; sorumluluk ile yetersiz öz denetim ve bağımlılık/yetersizlik şemaları arasında negatif ilişki; uyumluluk ile kuşkuculuk/kötüye kullanılma, haklılık/büyüklenmecilik, yetersiz öz denetim şemaları arasında negatif ilişki; uyumluluk ile kendini feda etme şeması arasında pozitif ilişki olduğu bulunmuştur. Başka bir çalışmada ise kuşkuculuk ve kötüye kullanılma, sosyal izolasyon, yüksek standartlar ve başarısızlık şemalarının uyumluluğu yordadığı bulgulanmıştır (Ehsan ve Bahramizadeh, 2011). Diğer bir çalışmada ise nevrozizm ile uyumsuz şemalar arasında pozitif yönde, uyumluluk ile uyumsuz şemalar arasında negatif yönde ilişki olduğu bulunmuştur (Sava, 2009).

Erken dönem uyumsuz şemalar ile ilgili daha fazla bilgi sahibi olunmasının problemlerin çözümünde olumlu etkiye sahip olacağı düşünüldüğünden bu çalışmada, ergenlerin erken dönem uyumsuz şemaları ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin saptanması ve kişilik özelliklerinin erken dönem uyumsuz şema alanlarını yordama düzeyini incelemek amaçlanmıştır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Beş faktör kişilik özelliklerinin erken dönem uyumsuz şema alanlarını yordama düzeyini belirlemeyi amaçlayan araştırmanın modeli yordayıcı korelasyonel araştırma modelidir. Yordayıcı korelasyonel araştırma modelinde değişkenlerin birinden yola çıkılarak diğer değişken yordanmaya çalışılır. Böylelikle bir değişkenin bilinen bir değerinden yola çıkarak diğer değişkenin bilinmeyen değeri belirlenmeye çalışılır (Büyüköztürk vd., 2016).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul'da 2018-2019 bahar yarıyılında öğrenim görmekte olan 273'ü (%63,6) kız, 156'sı erkek (%36,4) olmak üzere 429 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma grubunun yaş ortalaması 16,54 olup öğrencilerin yaşları 16-17 yaş arasında değişmektedir. Araştırmaya katılanların 14'ü (%3,3) düşük, 30'u (%7) ortanın altı, 313'ü (%73) orta, 68'i (15,9) ortanın üstü, 4'ü (%0,9) yüksek sosyoekonomik düzeydedir.

2.3. Veri Toplama Araçları

10-16 Yaş Çocuk ve Ergenler İçin Erken Dönem Uyumsuz Şema Ölçekler Takımı (ÇEŞÖT): ÇEŞÖT 5 ana ölçek olarak tasarlanan toplam 97 madde ve 15 faktörden oluşan geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmış bir ölçme aracıdır. ÇEŞÖT'ün faktörleri sırasıyla, kopukluk ve reddedilmişlik ana testi içinde kusurluluk/utanma, kuşkuculuk/kötüye kullanılma, duygusal yoksunluk, terk edilme ve tutarsızlık; zedelenmiş özerklik ve performans ana testi içinde bağımlılık/yetersizlik, yapışıklık ve gelişmemiş benlik, başarısızlık, hastalık ve tehditlere karşı dayanıksızlık; zedelenmiş sınırlar ana testi içinde yetersiz özdenetim, haklılık/büyüklenmecilik; başkalarına yönelimlilik alanı içinde boyun eğicilik, kendini onaylamama, onay arayıcılık; aşırı tetikte olma ve baskılama/ ketleme ana testi içinde karamsarlık, cezalandırıcılıktır. Faktör analizi aracılığıyla yapı geçerliği test edilen 5 ana ölçekten kopukluk ve reddedilmişlik ana testi için açıklanan toplam varyans %40,99, zedelenmiş özerklik ve performans ana testi için açıklanan toplam varyans %46,38, zedelenmiş sınırlar ana testi için açıklanan toplam varyans %36,43, başkalarına yönelimlilik ana testi için açıklanan toplam varyans %41,50, aşırı tetikte olma ve baskılama/ ketleme ana testi için açıklanan toplam varyans %39,95 olarak hesaplanmıştır. Katılımcılar, her maddeyi beşli likert üzerinde (1=Benim için tamamıyla yanlış, 5=Benim için tamamıyla doğru) derecelendirmektedir (Güner, 2013).

On-Maddeli Kişilik Ölçeği: Gosling ve arkadaşları tarafından 2003 yılında geliştirilen ölçeğin Türkçeye adaptasyonu Atak tarafından 2013 yılında yapılmıştır (Atak, 2013). Ölçek,

deneyime açıklık, uyumluluk, nevroitiklik, sorumluluk, dışadönüklük olmak üzere 5 alt boyuttan ve alt boyutların her birinin iki madde ile ölçüldüğü toplam 10 ifadeden oluşmaktadır. Katılımcılar, her maddeyi yedili likert üzerinde (1 = Tamamen katılmıyorum 2 = Kısmen katılmıyorum 3= Biraz katılmıyorum 4 = Kararsızım 5 = Biraz Katılıyorum 6 = Kısmen katılıyorum 7 = Tamamen katılıyorum) derecelendirmektedir. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek için yapılan doğrulayıcı ve açıklayıcı faktör analizi yapılmış ve ölçeğin kişiliği ölçmek için geçerli olduğu bulgulanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için yapılan analizler sonucunda ölçeğin kişiliği ölçmek için güvenilir bir araç olduğu görülmüştür. Bu bağlamda ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı Deneyime Açıklık alt ölçeği için 0,83, Yumuşak başlılık alt ölçeği için ,81, Duygusal Dengelilik alt ölçeği için 0,83, Sorumluluk alt ölçeği için ,84 ve son olarak Dışa Dönüklük alt ölçeği için 0,86 olarak bulunmuştur. Ölçeğin 54 katılımcının uygulamasından hesaplanan test tekrar test güvenilirlik katsayısı Deneyime Açıklık alt ölçeği için ,89, Yumuşak başlılık alt ölçeği için ,87, Duygusal Dengelilik alt ölçeği için ,89, Sorumluluk alt ölçeği için ,87 ve son olarak Dışa Dönüklük alt ölçeği için ,88 olarak bulunmuştur.

2.4. Verilerin Analizi

Bu çalışmada katılımcıların erken dönem uyumsuz şema alanları ile beş faktör kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı tekniği kullanılmıştır. Katılımcıların beş faktör kişilik özelliklerinin erken dönem uyumsuz şema alanlarını yordama düzeyini incelemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Çalışma grubundan toplanan veriler SPSS 21 programı ile analiz edilmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde mevcut araştırmanın amaçları doğrultusunda; ölçeklerden elde edilen toplam puanların betimsel istatistik sonuçları, değişkenler arasında anlamlı ilişkinin olup olmadığını belirlemek üzere yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu ve de beş faktör kişilik özelliklerinin erken dönem uyumsuz şema alanlarını yordama düzeyini incelemek amacıyla gerçekleştirilen çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları tablolar eşliğinde sunulmuştur.

Tablo 1. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar Ölçeği Alt Boyutları Puanları ile Kişilik Ölçeği Alt Boyutları Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.Reddedilme	1	,699**	,518**	,731**	,687**	,060	,059	,667**	,302**	,026
2.Zedelenmiş özerklik		1	,453**	,659**	,727**	,096*	-,041	,458**	,216**	,001
3.Zedelenmiş sınırlar			1	,561**	,392**	,045	,310**	,406**	,233**	-,044
4.Baskılama				1	,507**	,084	,127**	,637**	,346**	,033
5.Başkalarına yönelimlilik					1	,105*	-,041	,417**	,224**	-,007
6.Deneyime açıklık						1	,118*	,077	,216**	,081
7.Uyumluluk							1	,016	,158**	,118*
8.Nevrotiklik								1	,277**	-,025
9.Sorumluluk									1	,057
10.Dışadönüklük										1

** $p < .01$; * $p < .05$

Tablo 1’de görüldüğü üzere katılımcıların erken dönem uyumsuz şemalar ölçeği alt boyutları puanları ile kişilik ölçeği alt boyutları puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Pearson analizi sonucunda kopukluk ve reddedilmişlik

şema alanı ile nevroitiklik alt boyutu arasında yüksek düzeyde ve pozitif yönde ($r=,66$); kopukluk ve reddedilmişlik şema alanı ile sorumluluk alt boyutu arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde ($r=,30$); zedelenmiş özerklik ve performans şema alanı ile nevroitiklik alt boyutu arasında yüksek düzeyde ve pozitif yönde ($r=,45$); zedelenmiş özerklik ve performans şema alanı ile sorumluluk alt boyutu arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde ($r=,21$); zedelenmiş sınırlar şema alanı ile uyumluluk alt boyutu arasında orta düzeyde ve pozitif yönde ($r=,31$); zedelenmiş sınırlar şema alanı ile nevroitiklik alt boyutu arasında orta düzeyde ve pozitif yönde ($r=,40$); aşırı tetikte olma ve baskılama şema alanı ile nevroitiklik alt boyutu arasında yüksek düzeyde ve pozitif yönde ($r=,63$); aşırı tetikte olma ve baskılama şema alanı ile sorumluluk alt boyutu arasında orta düzeyde ve pozitif yönde ($r=,34$); başkalarına yönelimlilik şema alanı ile nevroitiklik alt boyutu arasında orta düzeyde ve pozitif yönde ($r=,41$); başkalarına yönelimlilik şema alanı ile sorumluluk alt boyutu arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde ($r=,22$) istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 2. Kişilik Ölçeği Alt Boyutu Puanlarının Kopukluk ve Reddedilmişlik Şema Alanını Yordama Gücü İçin Yapılan Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	T	p	İkili r
Sabit	29,702	2,501		11,784	,000	
Nevrotiklik	3,279	,339	,431	9,655	,000	,45
Sorumluluk	,561	,259	,096	2,176	,031	,21
	R=,46	R ² =,21	F=59,41	p<0.01		

Tablo 2’de görüldüğü üzere katılımcıların kişilik ölçeği nevroitiklik ve sorumluluk alt boyutu puanlarının kopukluk ve reddedilmişlik şema alanını yordama düzeyini belirlemek amacıyla yapılan çoklu regresyon analizi sonuçlarına kişilik ölçeği nevroitiklik ve sorumluluk alt boyutu puanları birlikte kopukluk ve reddedilmişlik şema alanının toplam varyansının yaklaşık %45’ini açıklamaktadır (R= ,67; R²=,45; p<,01). Standardize edilmiş regresyon katsayısına göre kişilik ölçeği alt boyutu puanlarının zedelenmiş özerklik ve performans şema alanı üzerindeki görece önem sırası; nevroitiklik, sorumluluktur. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde kişilik ölçeğinin nevroitiklik ve sorumluluk alt boyutlarının zedelenmiş özerklik ve performans şema alanını anlamlı seviyede yordadığı görülmüştür.

Tablo 3. Kişilik Ölçeği Alt Boyutu Puanlarının Zedelenmiş Özerklik ve Performans Şema Alanını Yordama Gücü İçin Yapılan Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	T	p	İkili r
Sabit	22,997	2,825		8,141	,000	
Nevrotiklik	6,528	,383	,632	17,038	,000	,66
Sorumluluk	1,002	,293	,127	3,421	,001	,30
	R=,67	R ² =,45	F=181,03	p<0.01		

Tablo 3’te görüldüğü üzere katılımcıların kişilik ölçeği nevroitiklik ve sorumluluk alt boyutu puanlarının zedelenmiş özerklik ve performans şema alanını yordama düzeyini belirlemek amacıyla yapılan çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre kişilik ölçeği nevroitiklik ve sorumluluk alt boyutu puanları birlikte zedelenmiş özerklik ve performans şema alanının toplam varyansının yaklaşık %21’sini açıklamaktadır (R= ,46; R²=,21; p<,01). Standardize edilmiş regresyon katsayısına göre kişilik ölçeği alt boyutu puanlarının zedelenmiş özerklik ve performans şema alanı üzerindeki görece

önem sırası; nevroitiklik, sorumluluktur. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde kişilik ölçeğinin nevroitiklik ve sorumluluk alt boyutlarının zedelenmiş özerklik ve performans şema alanını anlamlı seviyede yordadığı görülmüştür.

Tablo 4. Kişilik Ölçeği Alt Boyutu Puanlarının Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanını Yordama Gücü

Değişken	B	Standart Hata	β	T	p	İkili r
Sabit	18,957	2,098		9,038	,000	
Nevrotiklik	2,402	,285	,384	8,444	,000	,41
Sorumluluk	,565	,218	,118	2,595	,010	,22
	R=,43	R ² =,18	F=48,83	p<0.01		

İçin Yapılan Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Tablo 4'te görüldüğü üzere katılımcıların kişilik ölçeği nevroitiklik ve uyumluluk alt boyutu puanlarının zedelenmiş sınırlar şema alanını yordama düzeyini belirlemek amacıyla yapılan çoklu regresyon analizi sonuçlarına kişilik ölçeği nevroitiklik ve uyumluluk alt boyutu puanları birlikte zedelenmiş sınırlar şema alanının toplam varyansının yaklaşık %25'ini açıklamaktadır (R= ,50; R²=,25; p<,01). Standardize edilmiş regresyon katsayısına göre kişilik ölçeği alt boyutu puanlarının zedelenmiş sınırlar şema alanı üzerindeki görelî önem sırası; nevroitiklik, uyumluluktur. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde kişilik ölçeğinin nevroitiklik, uyumluluk alt boyutlarının sınırlar şema alanını anlamlı seviyede yordadığı görülmüştür.

Tablo 5. Kişilik Ölçeği Alt Boyutu Puanlarının Başkalarına Yönelimlilik Şema Alanını Yordama

Değişken	B	Standart Hata	β	T	p	İkili r
Sabit	23,126	2,898		7,981	,000	
Nevrotiklik	3,352	,349	,402	9,617	,000	,40
Uyumluluk	1,897	,261	,304	7,282	,000	,31
	R=,50	R ² =,25	F=73,88	p<0.01		

Gücü İçin Yapılan Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Tablo 5'te görüldüğü üzere katılımcıların kişilik ölçeği nevroitiklik ve sorumluluk alt boyutu puanlarının başkalarına yönelimlilik şema alanını yordama düzeyini belirlemek amacıyla yapılan çoklu regresyon analizi sonuçlarına kişilik ölçeği nevroitiklik ve sorumluluk alt boyutu puanları birlikte başkalarına yönelimlilik şema alanının toplam varyansının yaklaşık %18'ini açıklamaktadır (R= ,43; R²=,18; p<,01). Standardize edilmiş regresyon katsayısına göre kişilik ölçeği alt boyutu puanlarının başkalarına yönelimlilik şema alanı üzerindeki görelî önem sırası; nevroitiklik, sorumluluktur. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde kişilik ölçeğinin nevroitiklik ve sorumluluk alt boyutlarının başkalarına yönelimlilik şema alanını anlamlı seviyede yordadığı görülmüştür.

Tablo 6'da görüldüğü üzere katılımcıların kişilik ölçeği nevroitiklik ve sorumluluk alt boyutu puanlarının aşırı tetikte olma ve baskılama/ketleme şema alanını yordama düzeyini belirlemek amacıyla yapılan çoklu regresyon analizi sonuçlarına kişilik ölçeği nevroitiklik ve sorumluluk alt boyutu puanları birlikte aşırı tetikte olma ve baskılama/ketleme şema alanının toplam varyansının yaklaşık %44'ünü açıklamaktadır (R= ,66; R²=,43; p<,01). Standardize edilmiş regresyon katsayısına göre kişilik ölçeği alt boyutu puanlarının aşırı tetikte olma ve baskılama/ketleme şema

alanı üzerindeki görelî önem sırası; nevroitiklik,sorumluluktur. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde kişilik ölçeğinin nevroitiklik ve sorumluluk alt boyutlarının aşırı tetikte olma ve baskılama/ketleme şema alanını anlamlı seviyede yordadığı görülmüştür.

Tablo 6. Kişilik Ölçeği Alt Boyutu Puanlarının Aşırı Tetikte Olma ve Baskılama/ Ketleme Şema Alanın ı Yordama Gücü İçin Yapılan Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	ß	T	p	İkili r
Sabit	14,313	1,632		8,770	,000	
Nevrotiklik	3,427	,221	,586	15,483	,000	,63
Sorumluluk	,820	,169	,183	4,842	,000	,34
	R=,66	R ² =,43	F=165,01	p<0.01		

4. Tartışma

Yapılan çalışmalar incelendiğinde, erken dönem uyumsuz şemalar ile beş faktör kişilik özelliklerinin birlikte ele alındığı araştırma sayısının sınırlı olduğu saptanmıştır. Bu nedenle tartışmada konu ile ilişkili olabilecek benzer araştırmaların bulguları kullanılmıştır. Erken dönem uyumsuz şemaların bireyin kendi ve başkası ile olan ilişkisindeki problemlerin sebebi olduğu düşünülmektedir. İnsanlar yaşamlarındaki problemlerin çözüme ulaşmasını arzularlar. Ancak problemlerin çözümü için öncelikle problemlerin oluşumu ile ilgili bilgi sahibi olunması gereklidir. Bu nedenle bu araştırmada ergenlerin erken dönem uyumsuz şema alanları ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi ve kişilik özelliklerinin erken dönem uyumsuz şema alanlarına ilişkin varyansın ne kadarını yordadığına dair elde edilen sonuçlar tartışılmıştır.

Çalışma sonucunda nevroitiklik kişilik özelliği ile kopukluk ve reddedilmişlik, zedelenmiş özerklik ve performans, zedelenmiş sınırlar, başkalarına yönelimlilik, aşırı tetikte olma baskılama/ketleme şema alanları arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. İlgili literatür incelendiğinde nevroitiklik kişilik özelliği ile erken dönem uyumsuz şemalar arasında pozitif yönde ilişki olduğunu gösteren araştırma bulguları mevcuttur (Muris, 2006; Sava, 2009; Thimm, 2010). Alanyazında depresyon ile erken dönem uyumsuz şemalar arasında pozitif ilişki olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Harris ve Curtin, 2002; Renner ve diğ., 2012; Lapsekili ve Ak, 2012; Konukçu ve diğ., 2013). Depresyon ile nevroitiklik kişilik özelliği arasında pozitif ilişki olduğunu bulgulayan araştırmalar (Bienvenu ve diğ., 2004; Kendler ve Myers, 2010) dikkate alındığında mevcut çalışmanın bulgusunun desteklendiği düşünülebilir. Literatürde erken dönem uyumsuz şemaların ilişkili bulunduğu diğer bir değişken ise kaygıdır. Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada sosyal izolasyon, hastalık ve tehditlere karşı dayanıksızlık şemalarının kaygı düzeyini yordadığı bulunmuştur(Zadahmad ve Torkan, 2016). Üniversite öğrencilerinin örnekleme oluşturduğu diğer bir araştırmanın bulgularına göre hastalıklar ve tehditlere karşı dayanıksızlık, terk edilme/tutarsızlık başta olmak üzere pek çok erken dönem uyumsuz şema kaygı düzeyini yordamaktadır (Rhein ve Sukawatana, 2015). Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin erken dönem uyumsuz şemaları ile kaygı düzeylerinin incelendiği bir araştırmada ise durumluk kaygı puanları ile kopukluk ve reddedilmişlik, başkalarına yönelimlilik, zedelenmiş özerklik ve performans şema alanları arasında pozitif yönde, sürekli kaygı puanları ile kopukluk ve reddedilmişlik, başkalarına yönelimlilik şema alanları arasında pozitif ilişki bulunmuştur (Özbaş ve diğ.,2012). Nevrotiklik kişilik özelliğine sahip bireylerin kaygı düzeylerinin yüksek olduğu düşünüldüğünde kaygı ve erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmaların bulgularının mevcut araştırmanın bulgularını destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Yapılan başka bir çalışmada ise erken dönem uyumsuz şemalar ile mutluluk arasında negatif yönde ilişki olduğu belirtilmiştir (Yalçın ve diğ., 2018). Diğer bir araştırmada ise erken dönem uyumsuz

şemalar ile psikolojik iyilik hali arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur (Jalali ve Hosseini, 2017). Bahsi geçen araştırma bulgularının mevcut çalışmada elde edilen araştırma bulgularını desteklediği görülmektedir. Sözü edilen araştırma bulguları ile mevcut araştırmanın bulgularının örtüştüğü ve nevroitiklik kişilik özelliği ile erken dönem uyumsuz şemalar arasında pozitif yönde ilişki olduğu söylenebilir.

Yapılan analizler sonucunda elde edilen bir diğer bulgu sorumluluk kişilik özelliği ile erken dönem uyumsuz şemalar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmasıdır. Thimm (2010) yaptığı çalışmada sorumluluk kişilik özelliği ile yetersiz öz denetim ve bağımlılık/yetersizlik şemaları arasında negatif ilişki olduğu bulunmuştur.

Çalışma sonucunda elde edilen diğer bir bulgu ise uyumluluk kişilik özelliği ile zedelenmiş sınırlar ve aşırı tetikte olma ve baskılama/ ketleme şema alanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmasıdır. Thimm (2010) yaptığı çalışmada uyumluluk kişilik özelliği ile kuşkuculuk/kötüye kullanılma, haklılık/büyükleme, yetersiz öz denetim şemaları arasında negatif ilişki; uyumluluk kişilik özelliği ile kendini feda etme şeması arasında pozitif ilişki olduğunu bulgulanmıştır. Başka bir çalışmada ise kuşkuculuk ve kötüye kullanılma, sosyal izolasyon, yüksek standartlar ve başarısızlık şemalarının uyumluluk kişilik özelliğini yordadığı bulgulanmıştır (Ehsan ve Bahramizadeh, 2011). Diğer bir çalışma bulgusu ise uyumluluk kişilik özelliği ile uyumsuz şemalar arasında negatif yönde ilişki olduğu yönündedir(Sava, 2009). Bu sonuçlara bakıldığında literatürde uyumluluk kişilik özelliği ile erken dönem uyumsuz şemalar arasında bir uzlaşıya varılmadığından söz edilebilir.

Mevcut araştırmanın sonuçlarına göre nevroitiklik ve sorumluluk kişilik özelliklerinin kopukluk ve reddedilmişlik şema alanının toplam varyansının yaklaşık %46'sını açıkladığı; nevroitiklik ve sorumluluk kişilik özelliklerinin zedelenmiş özerklik ve performans şema alanının toplam varyansının %22'sini açıkladığı; nevroitiklik, uyumluluk ve sorumluluk kişilik özelliklerinin zedelenmiş sınırlar şema alanının toplam varyansının yaklaşık %27'sini açıkladığı; nevroitiklik ve sorumluluk kişilik özelliklerinin başkalarına yönelimlilik şema alanının toplam varyansının yaklaşık %19'unu açıkladığı; nevroitiklik, uyumluluk ve sorumluluk kişilik özelliklerinin aşırı tetikte olma ve baskılama/ketleme şema alanının toplam varyansının yaklaşık %44'ünü açıkladığı görülmektedir. Başka bir deyişle kişilik özelliklerinin erken dönem uyumsuz şemaları yordamada etkili olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, bu çalışmada kişilik özelliklerinin erken dönem uyumsuz şema alanları üzerinde önemli etkileri olduğu görülmektedir. Türk katılımcılardan oluşan bir örneklem üzerinden elde edilen bu sonuçların alanyazına katkı sağlayacağı söylenebilir. Bu çalışmada kişilik özelliklerini belirlemek amacıyla beş faktör kişilik modeli kullanılmıştır. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda beş faktör kişilik modelini oluşturan kişilik özelliklerinden farklı kişilik özelliklerinin de erken dönem uyumsuz şemalara etkisi incelenebilir.

Kaynakça

- Arslan, R. (2017). Algılanan Ebeveynlik Biçimleri, Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Kişiler Arası Bağımlılık Eğilimi Arasındaki İlişkiler: Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Bir İnceleme. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Atak, H. (2013). On-Maddeli Kişilik Ölçeği'nin Türk Kültürü'ne Uyarlanması. Archives of Neuropsychiatry/Noropsikiatri Arsivi, 50(4).
- Barrick, M. R., Stewart, G. L. & Piotrowski, M. (2002). "Personality and Job Performance: Test of No. Mediating Effects of Motivation Among Sales Representatives", Journal of Applied Psychology, 87(1), 1-9.
- Beck, A. T. (1967). Depression: Causes and treatment. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

- Bienvenu, O. J., Samuels, J. F., Costa, P. T., Reti, I. M., Eaton, W. W., & Nestadt, G. (2004). Anxiety and depressive disorders and the five-factor model of personality: A higher-and lower-order personality trait investigation in a community sample. *Depression and anxiety*, 20(2), 92-97.
- Brotchie, J., Meyer, C., Copello, A., Kidney, R., & Waller, G. (2004). Cognitive representations in alcohol and opiate abuse: the role of core beliefs. *British Journal of Clinical Psychology*, 43, 337-342.
- Burger, J. M. (2006), *Kişilik*. (İ. D. Erguvan Sarıoğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Cecero, J. J., Nelson, J. D. & Gillie, J. M. (2004). Tools and tenets of Schema Therapy: toward the construct validity of the early maladaptive schema questionnaire research version (EMSQ-R). *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 11(5), 344-357.
- Davoodi, E., Wen, A., Dobson, K. S., Noorbala, A. A., Mohammadi, A., & Farahmand, Z. (2018). Early maladaptive schemas in depression and somatization disorder. *Journal of affective disorders*, 235, 82-89.
- Dobson, K. S. (Ed.). (2010). *Handbook of Cognitive-Behavioral Therapies*. New York: Guilford Press.
- Ehsan, H. B., & Bahramizadeh, H. (2011). Early maladaptive schemas and agreeableness in personality five factor model. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 547-551.
- Fischer, T. D., Smout, M. F., & Delfabbro, P. H. (2016). The relationship between psychological flexibility, early maladaptive schemas, perceived parenting and psychopathology. *Journal of Contextual Behavioral Science*, 5(3), 169-177.
- Flink, N., Honkalampi, K., Lehto, S. M., Leppänen, V., Viinamäki, H., & Lindeman, S. (2018). Comparison of early maladaptive schemas between borderline personality disorder and chronic depression. *Clinical psychology & psychotherapy*, 25(4), 532-539.
- Güner, O. (2013). 10-16 Yaş Çocuk ve Ergenler için Erken Dönem Uyumsuz Şema Ölçekler Takımının (ÇEŞÖT) geçerlik, güvenirlik ve norm çalışması. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Haris, A.E. & Curtin, L. (2002) Parental perceptions, early maladaptive schemas, and depressive symptoms in young adults. *Cognit Ther Res*, 26:405-416
- Hartt, J., & Waller, G. (2002). Child abuse, dissociation, and core beliefs in bulimic disorders. *Child Abuse & Neglect*, 26(9), 923-938.
- İnanç, B. Y., & Yerlikaya, E. E. (2017). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Jalali, M., & Hosseini, H. (2017). The relationship between marital conflicts and early maladaptive schemas with psychological wellbeing among couples in Tehran. *South Journal of Educational Psychology and Counseling*, 4, 1, 53-54.
- Jovev, M., & Jackson, H. J. (2004). Early maladaptive schemas in personality disordered individuals. *Journal of Personality Disorders*, 18, 467-478
- Kagan, J., Reznick, J. S. & Snidman, N. (1988). Biological bases of childhood shyness. *Science*, 240, 167-171.
- Kapçı, E. G. Ve Hamamcı, Z. (2010). Aile işlevi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişki: Erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü. *Klinik Psikiyatri*, 13(3), 127-136.
- Kendler, K. S., & Myers, J. (2010). The genetic and environmental relationship between major depression and the five-factor model of personality. *Psychological medicine*, 40(5), 801-806.
- Konukçu, H.B., Akkoyunlu, S. ve Türkçapar, M.H. (2013). Early maladaptive schemas in depressed women and its relationship with depression. *Journal of Cognitive-Behavioral Psychotherapy and Research*, 2(2), 98-105.

- Lapsekili, N. ve Ak, M. (2012). Early maladaptive schemas related to unipolar and bipolar depression: similarities and differences. *Journal of Cognitive-Behavioral Psychotherapy and Research*, 1(3), 145-151.
- Lucas, R. E., Diener, E., Grob, A., Suh, E. M., & Shao, L. (2000). Cross-cultural evidence for the fundamental features of extraversion. *Journal of personality and social psychology*, 79(3), 452.
- McCrae R.R. & Costa, P.T. (2006). *Personality in Adulthood*. New York: The Guilford Press.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of personality and social psychology*, 52(1), 81.
- Muris, P. (2006). Maladaptive schemas in non-clinical adolescents: Relations to perceived parental rearing behaviours, big five personality factors and psychopathological symptoms. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 13(6), 405-413.
- Nilsson, K. K., Nielsen Straarup, K., & Halvorsen, M. (2015). Early maladaptive schemas: A comparison between bipolar disorder and major depressive disorder. *Clinical psychology & psychotherapy*, 22(5), 387-391.
- Özbaş, A. A., Sayın, A. ve Coşar, B. (2012). Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerde sınav öncesi anksiyete düzeyi ile erken dönem uyumsuz şema ilişkilerinin incelenmesi. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 81-89.
- Pinto-Gouveia, J., Castilho, P., Galhardo, A., & Cunha, M. (2006). Early maladaptive schemas and social phobia. *Cognitive Therapy and Research*, 30(5), 571-584.
- Reeves, M., & Taylor, J. (2007). Specific relationships between core beliefs and personality disorder symptoms in a non-clinical sample. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 14, 96-104
- Renner, F., Lobbestael, J., Peeters, F., Arntz, A., & Huibers, M. (2012). Early maladaptive schemas in depressed patients: Stability and relation with depressive symptoms over the course of treatment. *Journal of affective disorders*, 136(3), 581-590.
- Rhein, D. & Sukawatana, P. (2015). Thai university student schemas and anxiety symptomatology. *International Education Studies*, 8(7), 108-126.
- Saariaho, A. S., Saariaho, T. H., Mattila, A. K., Karukivi, M., & Joukamaa, M. I. (2015). Alexithymia and Early Maladaptive Schemas in chronic pain patients. *Scandinavian journal of psychology*, 56(4), 428-437.
- Sava, F. A. (2009). Maladaptive schemas, irrational beliefs, and their relationship with the Five-Factor Personality model. *Journal of Cognitive & Behavioral Psychotherapies*, 9(2).
- Thimm, J. C. (2010). Personality and early maladaptive schemas: A five-factor model perspective. *Journal of behavior therapy and experimental psychiatry*, 41(4), 373-380.
- Thoms, P., Moore, K.S. & Scott, K. (1996). The Relationship Between SelfEfficacy for Participating in Self-Managed Work Groups and the Big Five Personality Dimensions. *Journal of Organizational Behavior*. 17, 349-362
- van Vlierberghe, L. & Braet, C. (2007). Dysfunctional schemas and psychopathology in referred obese adolescents. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 14, 342-351
- Yalçın, S. B., Ak, M., Kavaklı, M. ve Kesici, Ş. (2018). Mutluluğun önündeki engel: Erken dönem uyumsuz şemalar. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi* 7(1), 7-13.
- Young, J.E., (1990) *Cognitive Therapy for Personality Disorders: A Schema Focused Approach*. Sarasota, Professional Resource Press.
- Young, J.E., Klosko, J.S., & Weishaar, E.M., (2009). *Şema Terapi (Çev. TV Soylu)*. İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Zadahmad, M. & Torkan, H. (2016). Investigation of the multiple relationships between early maladaptive schemas and coping styles with anxiety. *International Journal of Educational and Psychological Researches*, 2(1), 49-53